

עניינים תוכן

מבוא	2
פרק 1 : סיפור קריעת ים סוף	3
סיפור קריעת ים סוף במדרש ובאגדה	5
סיפור קריעת ים סוף- מציאות היסטורית	9
מוטיב המים בסיפור קריעת הים	10
פרק 2 : סיפור מעבר הירדן של ספר יהושע	13
פרק 3 : השוואה בין קריעת ים סוף לחציית הירדן	17
סיכום	21
ביבליוגרפיה	22

מבוא

סיפור יציאת מצרים הוא סיפור מכונן של העם היהודי לדורותיו. רגע השיא של הסיפור הוא בשלב שבני ישראל מצליחים כבר להימלט ממצרים, אולם לא מסוגלים לעבור את מכשול הים אשר עומד מנגדם והצבא המצרי דולק בעקבותיהם. ארבעים שנה לאחר מכן אירע אירוע דומה כאשר בני ישראל, הפעם תחת הנהגת יהושע, עברו באופן דומה את נהר הירדן. שתי אירועים אלו מתארים מוטיב חוזר של חציית מקור מים גדול וקשה לחצייה, כאשר הם עוברים בו בדרך פלאית על ידי התערבות אלוהית. סיפורים אלו הפכו להיות סיפורים בולטים וחשובים בגיבוש התודעה הלאומית והדתית של העם היהודי שנים רבות לאחר מכן.

מטרת עבודה זו היא לערוך השוואה בין הסיפור של קריעת ים סוף ובין הסיפור של מעבר הירדן שקרה לאחר מכן. העבודה תבקש לבחון את שני האירועים החשובים בתרבות היהודית ולעמוד על הדומה ועל השונה בין שני הסיפורים. מה המטרה של המתבר ביצירה של סיפורים כאלה והאם היו מקרים אחרים בהיסטוריה האנושית שעשו שימוש במופלא אשר בא לידי ביטוי במעבר ים כלשהו. זאת כדי להבין את החשיבות של מעבר הים לתרבות ולראות כיצד הסיפורים הללו נועדו לחזק את האמונה ואת הסולידריות של העם היהודי.

יש דעות רבות אשר מנתחות את הסיפורים הללו, אשר רואות בהם סיפורים מומצאים או שסבורות שייכתן והיה גרעין של אמת בסיפורים האלה, לצד מחלוקות ותיאורים אחרים אשר יצוינו בעבודה. ניגשתי לרעיון זה כי הקרבה של הסיפורים שבהם בני ישראל ניצלים במעבר מים, באותו ספר ולפי כמעט אותו מתכונת, היא קרבה שראוי לחקור את הסיבות ואת המשמעות שלה עבור העם היהודי. מכאן אפשר להגדיר את שאלת המחקר בתור:

” מה הדומה והשונה בסיפור קריעת ים סוף לעומת סיפור מעבר הירדן של ספר יהושע?”

מבחינת מתודולוגיה אני אסקור את הסיפורים המקראיים, לפי ניתוח של חוקרים מן התחום ואתאר את המפרשים בעם היהודי אשר פירשו את הסיפורים הללו. אנסה להשוות את סיפורי מעברי המים היהודים לסיפורים אחרים, אם קיימים. המטרה העיקרית בעבודה היא לנתח את הדומה ואת השונה ולראות מה המשמעות של מעברי ים עבור העם היהודי. הפרק הראשון של העבודה יעסוק בסיפור של קריעת ים סוף. הוא יתאר את הסיפור במקרא, את פירושי המדרש אשר מנתחים את האירוע הזה ולצד בחינה של המציאות ההיסטורית האפשרית אערוך גם דיון קצר אשר יסביר את מוטיב מעבר המים בסיפור זה לעומת סיפורים אחרים. הפרק השני של העבודה יעסוק בסיפור של חציית נהר הירדן על ידי בני ישראל בראשותו של יהושע. הפרק השלישי של העבודה יבקש להשוות בין הסיפורים ולבחון מה הדומה ומה השונה בינם. לאחר מכן אסכם את העבודה.

פרק 1: סיפור קריעת ים סוף

סיפור קריעת ים סוף הוא אירוע של סיפור יציאת מצרים, האירוע המכונן של הדת היהודית והעם היהודי לדורותיו. סיפור יציאת מצרים מתאר את גורל בני ישראל אשר ירדו למצרים בשל הרעב הכבד אשר שרר אז בכנען. הם מגיעים למצרים בשל החסות של אחיהם, יוסף ומתרבים לאחר מכן עד שהם הופכים להיות מיעוט גדול ובולט בעם המצרי. בשל גזרות קשות אותם מבצע פרעה מחליט האלוהים לשחרר את בני ישראל בעזרת השליחות של עבדו משה¹. משה נשלח אל פרעה והוא מבקש ממנו להוציא את אחיו לחופשי. לאחר שפרעה מסרב האל מחליט להעניש אותו ואת ארץ מצרים כולה בעשר מכות שאחריהן פרעה מסכים לוותר על בני ישראל ומתיר להם לצאת לעבוד את האל שלהם במדבר.

סיפור קריעת ים סוף למעשה מתחיל כאן כאשר פרעה היה משוכנע כי בני ישראל יוצאים לשלושה ימים למדבר כדי לעבוד את האל שלהם במדבר, כשם שביקש ממנו משה לאחר הסיפור של המכות הקשות אשר הוטלו על מצרים. כאשר פרעה הבין כי בני ישראל מבקשים שלא לשוב אל מצרים, הוא מחליט לגייס את הצבא שלו ולרדוף אחרי בני ישראל כדי שיוכל להחזיר אותם למצב העבדות. יש לזכור כי האלוהים מבקש ממשה לחזור לאחור ולחנות סמוך לים סוף, זאת כדי להראות לפרעה כאילו בני ישראל תועים בדרך ושיהיה קל עבורו להשיג אותם לפני שיוכלו לחצות את הנהר².

פרעה אוסף אז את הצבא שלו אשר עמד על 600 מרכבות לצד פרשים וחיל רגלים גדול אשר בני ישראל לא יכלו להתמודד אתו מבחינה צבאית בשום אופן. כאשר בני ישראל שמו לב כי צבאו של פרעה עומד להגיע אליהם הם טוענים אל מול משה כי היה עדיף להם להישאר במצרים בתור עבדים ולא למצוא את מותם במדבר בצורה כה נוראית. משה אז מתפלל ומבקש את עצתו של האלוהים. אלוהים מבקש ממנו להניח את המטה שלו על ים סוף. כאשר משה מניח את המטה שלו על ים סוף החלה רוח מזרחית לנשוב במשך כל הלילה³.

הרוח הדפה את המים לשני חומות מים גדולות כאשר השטח אשר נמצא בין שתי החומות הפך להיות יבש לחלוטין. במקביל לכך עמוד הענן שהאל נתן לבני ישראל כדי שיראה להם את הדרך, והיה מתחלף עם עמוד האש בלילות, עמד בין הצבא של המצרים ובין עם ישראל כך שהם לא יכלו להגיע אליהם כלל. עמוד הענן יצר מסך עשן אשר חצץ בין שתי המחנות דבר אשר האט מאוד את קצב ההתקדמות של המצרים⁴. בכך אנו עדים לאירוע מופלא אשר מתרחש עוד לפני אירוע חציית מקור המים. הדבר מראה

¹ שמריהו טלמון, עולם התנ"ך: ספר שמות. 1993. הוצאת דודזון- עתי. עמ' 24.

² ספר שמות, פרק יד, פסוקים ה- כ"ח.

³ CASSITY, TURNER. Crossing the Red Sea. The Sewanee Review. 118.2010, pp 184-185.

⁴ שמריהו טלמון, עולם התנ"ך: ספר שמות. 1993. הוצאת דודזון- עתי. עמ' 88.